

materiály výzkumného šetření.

Publikace je cenným přínosem nejen pro pedagogy lékařských fakult a vyučující v postgraduální přípravě lékařů bez ohledu na vyučované obory, ale i pro pedagogy středních zdravotních škol, klinické psychology pracující s nepsychiatickými pacienty, sociology a pracovníky sociální péče o nemocné. Nepochybným přínosem je publikace ale především pro samotné lékaře. Představuje v tomto směru metodický materiál praktického jednání s pacienty. Svým obsahem a formou zpracování představuje publikace rovněž vykrytí jedné z významných složek managementu ve zdravotnictví. Vůbec pak by neměla uniknout pozornosti těch, kteří hodlají začít se soukromou praxí. Obdobná publikace u nás chybí.

K. Bláha

Široký H.

ANALYTICKÁ PSYCHOLOGIE

C. G. JUNGA,

BRNO 1990

(edice Bollingenská věž

Klub přátel díla C. G. Junga)

69 s.

Dílo před lety tragicky zesnulého moravského psychologa H. Širokého, významného znalce klasické psychoanalýzy, vyšlo již před dvaceti roky jako první část čtvrtého svazku vysokoškolských skript Psychologie XX. století (Praha, SPN, 1971). Od této doby neztratilo toto dílo nic na svém významu, naopak, s dosažením duchovní svobody se u nás zájem o dílo švýcarského psychiatra C. G. Junga rozšířil, jak to dokládá založení a činnost klubu přátel jeho díla. Ačkoli se s posunem psychologie k humanistickým a transpersonálním aspektům lidské psychiky zájem o Jungovo dílo v celém světě rozšířil, máme u nás dosud jen dvě systematické práce o Jungově psychologické teorii: práci H. Širokého, která je předmětem této recenze, a zajímavý esej R. Starého Potíže s hlubinnou psychologí (Praha, nakl. Prostor, 1990). V zahraniční literatuře existuje mnoho monografií o Jungově osobnosti a díle, které mají nespornou vědeckou hodnotu, neboť proniknout k jeho podstatě vyžaduje velmi širokou a hlubokou orientaci v mytologických a esoterických systémech západních i východních kultur a v dalších oblastech, orientaci, kterou vykazoval sám jeho tvůrce, patrně jeden z nejvzdělanějších psychologů své doby. Každý nový pokus o systematickou prezentaci Jungova díla je proto vystaven přísným srovnávacím kritériím.

Monografie H. Širokého má kromě úvodu dvě části: v první je podán přehled Jungova života a díla, v druhé pak zá-

klady jeho analytické psychologie (někdy též nazývané komplexová psychologie). Monografie je zakončena dvěma ukázkami z Jungova díla: jeho předmluvou k čínské Knize proměn z r. 1949 a výňatkem z Jungovy knihy Wirklichkeit der Seele z r. 1934. Kniha je ukončena vzpomínkou R. Konečného na osobnost a dílo H. Širokého, kde se právem uvádí, že Širokého dílo, které zůstává stále ještě z velké části v rukopisech, by mělo být vydáno.

Vlastní téma analytické psychologie pojmal Široký v řadě následujících základních konceptů, které tvoří těžiště Jungova díla a nejlépe tak vyjadřují jeho podstatu. Jsou to následující koncepty, které tvoří také názvy šesti kapitol: asociativní experiment, komplex, nevědomí, psyché a libído, individuace a psychologické typy. Nejhlouběji pronikl Široký do Jungova díla tam, kde je mu nejbližší jako zkušenému klinickému psychologovi. Dokázal najít i nové, přiléhavé formulace pro srovnání Jungova a Freudova díla, podařilo se mu zachytit i jedinečný akcent Jungovy psychologie, její, dalo by se říci, metafysické dimenze, v něž Jungova bohatá a citlivě reflektovaná empirie spojená se smyslem pro transempirické jevy nutně vyústila. Avšak právě v tomto bodě vykazuje Širokého dílo jistou neúplnost v pouhém naznačení i v jisté diskontinuitě témat, která Jungovu psychologii přivedla do blízkosti esoterických problémů. Jsou to např. témata synchronicity, spirituální alchymie a některých klíčových archetypů, které s ní souvisí, jako jsou archetypy stínu, animy a anima, Moudrého starce (Starého mudrce) a další. Pro psychology orientované na psychotherapii, směřující k hranicím esoterních metod duchovního vývoje, by byla nepochybně zajímavá podrobnější studie o Jungově pojetí spirituální alchymie, neboť právě její symbolika, jak konstatoval sám Jung a četní interpreti jeho díla, velmi prohlubuje pochopení procesu individuace, konceptu, v němž svým způsobem Jungovo dílo vlastně vrcholí. Nezdá se však, že by Širokému byly tyto souvislosti neznámé, ale zdá se spíše, že byl k určité zkratce a diskontinuitě ve výkladu této metapsychické podstaty Jungova díla zřejmě veden omezeným rozsahem své práce. Je to snad původně práce psaná pro skripta, která rozsah tématu s ohledem na prostor k jiným čelným představitelům psychologie dvacátého století nutně omezovala. Dílo bylo také psáno v době, kdy širší pojednání o souvislostech Jungova díla se systémy, které byly tabu, by bylo patrně znamenalo i ohrožení jeho publikace.

V každém případě však Širokého práce je informativním úvodem do studia Jun-

govy analytické psychologie a prozrazuje, že Široký byl i hluboce poučeným znalcem tohoto směru teoretické psychologie. Proto je jeho monografie cennou studijní příručkou, která jistě vyvolá zájem všech, kdo chápou lidskou psychiku v širších souvislostech.

M. Nakonečný

Watzlawick P.
VOM SCHLECHTEN
DES GUTEN
ODER HEKATES
LÖSUNGEN
(O špatném a dobrém,
aneb Hekatina řešení)
Piper Verlag, 1991, 124 s.

Prof. Paul Watzlawick, letos sedmdesátiletý, je v odborném světě znám zvláště svými pracemi a výzkumy v oblasti lidské komunikace (Mental Research Institut, Palo Alto) a pedagogickou činností (Stanford University ad.). Vydal více vědecko-popularizačních knížek určených pro širší čtenářskou obec a do této řady patří i recenzovaná práce.

Prostřednictvím příkladů z mytologie, historie a z psychologické každodennosti běžného života nás seznamuje s jevem, který nazval Hekatino řešení. Hekaté, vícevýznamná postava řecké mytologie, je autorem zmiňována v souvislosti se Shakespearovou hrou Mackbeth jako temná bohyně osudu. Předpovídá Mackbethovi znamenitou budoucnost, tento se jí snaží vědomě naplnit a tím sebe zničí. Jako synonymum pro zmíněný paradoxní jev užívá P. Watzlawick také uměle vytvořený výraz „Patendlösung“. Nejde zde o chybu tisku, nýbrž o úmyslnou záměnu „t“ za „d“, čímž se zcela změnil význam slova v jeho opak. „Patent-Lösung“ — znamenné řešení, „Pat-Endlösung“ — konečné, katastrofické řešení. Vztah si lze přiblížit i známým „vtipným“ úslovím o tom, že „opracce se zdařila, ale pacient zemřel“.

Knížka sestává ze 12 kapitol a postupně jsme z různých hledisek seznamováni s Hekatiným řešením problémových situací. Tento paradoxní styl, přecházející v pravý opak původního úmyslu, má různé zdroje, a proto jej lze vysvětlovat více způsoby. Nejčastěji se jedná o situace, kdy náhle dojde, po předchozích kvantitativních změnách, ke změně kvality, jež je nečekaná a překvapivá. Jiným častým důvodem je skutečnost, že jsme zvyklí uvažovat dichotomicky protikladné dvojice pojmů, ja-

ko jsou velký — malý, dobrý — zlý, zisk — ztráta apod. Důsledkem je mnohdy chybné myšlení a jednání, protože nám uniká celé škála možností nalézajících se mezi polárními extrémy. Z jiného hlediska patří popisovaný fenomén mezi tzv. hry s nulovým koncem (zisk jednoho znamená ztrátu pro druhého). Jejich žádoucí alternativu tvoří tzv. hry s nenulovým koncem, projevující se v oblasti mezilidského jednání např. vytvářením kompromisních způsobů řešení.

Zvláštní a kritickou pozornost věnuje autor jevu, jenž nazývá digitalizace skutečnosti. Rozumí tím lidskou tendenci, umocněnou dnes počítačovou technikou, po uchopení světa matematickou cestou. Digitalizace skutečnosti vychází z názoru, že vše, co se vyskytuje, lze měřit a vyjadřovat pomocí čísel a matematických vztahů. Proti tomu P. Watzlawick nabízí tvrzení, že kvantita je pouze jednou z vlastností určité kvality, kterou lze mnohdy lépe uchopit řečí obrazů, analogií apod.

V jedné z dalších kapitol autor diskutuje druhou větu termodynamiky, jejímž důsledkem je zvětšování entropie. Tato zákonitost je údajně vlastní veškeré živé přírodě. P. Watzlawick protiargumentuje opačnou, růstovou a tvořivou tendencí přírody, která nalézá svůj výraz např. v tvarové psychologii. Pokud jde o vývoj a změny obecně, je příznivcem „malých kroků“ než „velkých skoků“, jež mívají katastrofální následky. Aktuální a zajímavé je srovnání Sókrata a Platóna, které přejímá od filozofa K. Poppera. Upozorňuje, že postoj Sókrata je postojem myslitele hledajícího z principu neustále pravdu. Naopak Platón, prý, se cítí být již vlastníkem pravdy a tento postoj v interpretaci K. Poppera a P. Watzlawicka je zárodkem autoritativního a totalitního myšlení. Závěrem lze říci, že dobrým prostředkem proti nebezpečným řešením typu Hekaté je kritické myšlení a otevřenost k názoru druhého. Důsledkem je neustálé zvažování a ověřování myšleného v různých souvislostech a z více hledisek.

Práce P. Watzlawicka čtenáře upoutá, neboť obsahuje řadu zajímavých postřehů, nápadů a méně obvyklých spojení. Knížka je plná vtipných příběhů, které autor sděluje opravdu poutavě a ilustruje jimi své názory. Tím chce naznačit, že přesvědčivá argumentace se zde vyskytuje spíše sporadicky. V každém případě je recenzovaná práce inspirující a stojí za přečtení.

J. Vymětal